

GONZALO RODRÍGUEZ-PEREYRA
University of Oxford

El nominalisme en metafísica*

Traducció de Sergi Rosell; revisió tècnica de Pablo Rychter

Resum: El nominalisme té almenys dues varietats. Una consisteix en el rebuig dels objectes abstractes; l'altra, en el rebuig dels universals. Les dues varietats del nominalisme són independents entre si i cadascuna pot defensar-se consistentment sense l'altra, per bé que comparteixen algunes motivacions i arguments. Aquest article exposa les teories nominalistes de les dues varietats.

Abstract: Nominalism comes in at least two varieties. One of them involves the rejection of abstract objects, and the other involves the rejection of universals. The two varieties of nominalism are independent from each other and either can be consistently held without the other. However, both varieties share some common motivations and arguments. This article surveys nominalistic theories of both varieties.

EL NOMINALISME té almenys dues varietats. Una consisteix en el rebuig dels objectes abstractes; l'altra, en el rebuig dels universals. Els filòsofs sovint han considerat necessari postular l'existència d'objectes abstractes o d'universals. De manera que, en una o altra forma, el nominalisme ha jugat un paper important en el debat metafísic almenys des de l'Edat Mitjana, en què es van defensar versions de la segona varietat. Les dues varietats del nominalisme són independents una de l'altra i cadascuna pot ser defensada consistentment sense l'altra, per bé que comparteixen algunes motivacions i arguments. Aquest article exposa les teories nominalistes de les dues varietats.

* Publicat originalment en *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, febrer de 2008; revisió substantiva en juliol de 2011. Es tradueix la darrera versió, amb el vistiplau de l'autor.

Referència completa: RODRÍGUEZ-PEREYRA, Gonzalo, "Nominalism in Metaphysics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 Edition), Edward N. ZALTA (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/nominalism-metaphysics/>>.

I. QUÈ ÉS EL NOMINALISME?

La paraula «nominalisme», en l'ús que en fan els filòsofs contemporanis de tradició angloamericana, és ambigua. D'una banda, el sentit més tradicional, que deriva de l'Edat Mitjana, comporta el rebuig dels *universals*. De l'altra, el sentit més modern però igual d'estès, implica el rebuig dels *objectes abstractes*. Afirmar que es tracta de sentits distints de la paraula pressuposa que *universal* i *objecte abstracte* no signifiquen el mateix. I, de fet, no ho fan; perquè, encara que diferents filòsofs vulguen dir coses distintes quan empen tant el terme *universal*, com el terme *objecte abstracte*, segons un ús avui molt estès un universal és quelcom que pot ser instanciat per diferents entitats, mentre que un objecte abstracte és quelcom que no és mai espacial ni temporal.

Així doncs, hi ha (almenys) dues classes de nominalisme: una que manté que no hi ha universals i una altra que sosté que no hi ha objectes abstractes.¹ El realisme sobre els universals és la doctrina que afirma que sí que hi ha universals, mentre que el platonisme és la doctrina que afirma que sí que hi ha objectes abstractes.

Però el nominalisme no és simplement el rebuig dels universals o dels objectes abstractes, perquè, si fos així, un nihilista —és a dir, algú que creu que no hi ha entitats de cap mena— comptaria com a nominalista. Com també hi comptaria qui rebutgés els universals o els objectes abstractes, però fos agnòstic sobre l'existència de particulars o d'objectes concrets. Segons l'ús contemporani del terme «nominalisme», aquests filòsofs no són nominalistes. Tota doctrina «nominalista» manté que tot és particular o concret i que això no és vàcuament vertader.

Així doncs, hi ha un tipus de nominalisme que afirma que hi ha objectes particulars i que tot és particular, i un altre que afirma que hi ha objectes concrets i que tot és concret.

¹ Hi ha una tercera concepció del nominalisme, defensada principalment per Nelson Goodman, segons la qual el nominalisme és la doctrina que afirma que no hi ha “cap distinció d'entitats sense distinció de contingut”, la qual cosa equival a mantenir que dues entitats distintes no poder ser dividides en exactament els mateixos àtoms (1972, 159-60). Aquest és un sentit diferent de nominalisme dels dos que s'han destriat en el text principal, ja que no rebutja els universals o els objectes abstractes *per se*. Clarament, alguns objectes abstractes i universals han de ser rebutjats pel nominalisme goodmanià: els conjunts o classes, les proposicions estructurades, els universals estructurals; però són problemàtics, no pel fet de ser abstractes o universals, sinó per violar el principi goodmanià segons el qual dues entitats compostes distintes no poden estar compostes pels mateixos àtoms. Encara que la motivació del nominalisme de Goodman és una de les motivacions dels altres dos tipus de nominalisme —a saber, “l'aversió a la multiplicació no desitjada d'entitats” (GOODMAN 1972, 159)—, el nominalisme de Goodman és ben diferent dels altres dos tipus perquè no rebutja un tipus d'entitat sinó un “mitjà de construcció” (GOODMAN 1986, 160) o composició. Per què, doncs, l'anomena “nominalisme”? Goodman, de vegades, afirma que concep el món com un món d'individus (1972, 155) i això sona a rebuig dels universals. Tanmateix, per a Goodman un individu és simplement el valor d'una variable del tipus més baix en cert sistema, i així els universals podrien comptar per a ell com a individus. Tanmateix, atès que la concepció goodmaniana del nominalisme no està molt difosa, no la tractaré en aquest article.

Com s'ha dit, són dues formes de nominalisme independents. La possibilitat de ser nominalista en un sentit, però no en l'altre, s'ha exemplificat en la història de la filosofia. Per exemple, David Armstrong (1978; 1997) creu en els universals i, per tant, no és nominalista en el sentit de rebutjar els universals, però alhora creu que tot allò que existeix és espaciotemporal i, per tant, és un nominalista en el sentit que rebutja els objectes abstractes. I hi ha qui, com Quine en cert moment del seu desenvolupament filosòfic (1964; 1981), accepta els conjunts o les classes, amb la qual cosa no és nominalista en el sentit de rebutjar els objectes abstractes, però sí que rebutja els universals i, per tant, és nominalista en el sentit de rebutjar els universals.

D'aquesta manera, els nominalisme, en tots dos sentits, és un tipus d'antirealisme, ja que si un tipus de nominalisme nega l'existència —i, per tant, la realitat— dels universals, l'altre tipus nega l'existència —i, per tant, la realitat— dels objectes abstractes. Però, què diu el nominalista sobre les entitats que alguns consideren universals o objectes abstractes, com ara les propietats, els nombres, les proposicions o els mons possibles? Aquestes són les dues opcions generals: (a) negar l'existència de les suposades entitats en qüestió, o (b) acceptar l'existència d'aquestes entitats, però defensar que són particulars o concretes.

De vegades, el nominalisme s'identifica amb les posicions que exemplifiquen l'estratègia (a). Però això sembla basar-se en la idea que allò que fa que una posició siga nominalista és el rebuig de les propietats, els nombres, les proposicions, etc. En aquest article, tanmateix, entendré el nominalisme d'una manera més àmplia; això és, com a comprenent posicions que implementen les estratègies (a) o (b) anteriors, perquè el nominalista no té res en contra de les propietats, els nombres, les proposicions, els mons possibles, etc., *com a tals*. Allò que el nominalista troba poc convincent en aquest tipus d'entitats és que siguin universals o objectes abstractes.

Així doncs, segons l'ús que faré en aquest article, l'acceptació de l'existència de les propietats, les proposicions, els mons possibles i els nombres és compatible amb ser nominalista, sempre que aquestes entitats siguin concebudes com a particulars o objectes concrets.²

2. ELS OBJECTES ABSTRACTES I ELS UNIVERSALS

2.1 *Els objectes abstractes*

Què és un objecte abstracte? No n'hi ha una definició estàndard. Potser, la concepció més comuna siga que els objectes abstractes són objectes no espaciotemporals i causalment inerts. Sovint el requisit que els objectes abstractes siguin causalment

² Així, l'anomenada teoria dels trops compta com a un tipus de nominalisme. En Rodríguez-Pereyra (2002) la paraula "nominalisme" té un sentit que comporta el rebuig dels universals i els trops (2002, 3). Encara que la paraula s'empra sovint en aquest sentit més restringit, és més correcte i s'adiria millor amb la tradició més antiga entendre per "nominalisme" (en un dels seus sentits) el rebuig dels universals.

inerts no és una condició independent, sinó derivada del requisit que els objectes abstractes no siguen espaciotemporals, ja que hom assumeix que només les entitats espaciotemporals poden mantenir relacions causals.

Però aquesta concepció dels objectes abstractes ha rebut certes crítiques. Els jocs i els llenguatges són suposadament abstractes i, no obstant això, són entitats temporals, ja que s'originen en un moment determinat, i alguns també es desenvolupen i canvien amb el temps (HALE 1987, 49). Definir els objectes abstractes simplement com a objectes causalment inerts també té problemes (vegeu, per exemple, ROSEN 2001).

Hi ha hagut altres propostes de caracterització dels objectes abstractes. Una d'elles els defineix com aquells objectes la comprensió del nom dels quals comporta el reconeixement que l'objecte anomenat està en el rang d'una determinada expressió funcional (DUMMETT 1973, 485). També s'ha mantingut que un objecte abstracte és aquell que no pot exemplificar l'existència (ZALTA 1983, 12), o un objecte que podria existir però no ho fa (ZALTA 1983, 60, 96). En una altra concepció, els objectes abstractes són objectes que no poden existir separats d'altres entitats (LOWE 1995, 514).³ (Per a una discussió de les diverses maneres de caracteritzar la distinció abstracte/concret, vegeu BURGESS i ROSEN 1997, 13-25.)

Hi ha, per tant, diferents concepcions alternatives dels objectes abstractes. Però ací assumiré que els objectes abstractes són objectes no espaciotemporals i causalment inerts, ja que la motivació bàsica del nominalisme (en un dels seus sentits) és el rebuig dels objectes no espaciotemporals i causalment inerts. És a dir, el nominalista considera problemàtics els objectes abstractes simplement perquè considera problemàtics els objectes no espaciotemporals i causalment inerts. I que això és així pot deduir-se del fet que les teories nominalistes estan sovint motivades per concepcions empiristes o naturalistes, que no troben lloc per a objectes no espaciotemporals i causalment inerts.⁴ Així, per exemple, des d'un punt de vista nominalista, un dels principals problemes dels objectes matemàtics —una subclasse dels objectes abstractes— és que no resulta clar com podem adquirir-ne coneixement, o formar-hi creences fiables i referir-nos-hi, ja que no hi ha relacions causals entre els objectes matemàtics i nosaltres. Però això pressuposa que els objectes abstractes són problemàtics precisament pel fet de ser causalment inerts. I l'origen de la seua naturalesa causalment inert podria ser la seua manca d'espaciotemporalitat.

La caracterització dels objectes abstractes com a objectes no espaciotemporals i causalment inerts podria considerar-se insatisfactòria en la mesura que només ens diu què no són, però no què són. Però això no és un problema per al nominalista. El que interessa al nominalista és rebutjar tals objectes, no caracteritzar-los de manera positiva. I per al propòsit de rebutjar els objectes abstractes, concebre'ls com a objectes no espaciotemporals i causalment inerts és una caracterització raonablement clara (al-

³ El punt de vista de Lowe no és que aquesta siga l'única caracterització adequada dels objectes abstractes, sinó només que n'és una.

⁴ Això és cert, per exemple, per al nominalisme de Goodman i Quine en el seu article conjunt de 1947; almenys quant a la no espaciotemporalitat (GOODMAN i QUINE 1947, 105).

menys tan clara com ho són les nocions d'objecte espaciotemporal, causalitat, poder causal i d'altres relacionades).

Històricament, la distinció entre objectes abstractes i concrets s'ha considerat exclusiva i exhaustiva. Però l'exhaustivitat de la distinció ha estat qüestionada recentment. Linsky i Zalta defensen que mentre que els objectes abstractes són necessàriament abstractes, hi ha objectes que no són concrets, però que podrien ser-ho. Aquests objectes són no concrets perquè són no espaciotemporals i causalment inerts, però no són abstractes perquè podrien haver estat concrets (LINSKY i ZALTA 1994). Ja que el nominalisme rebutja els objectes abstractes per ser no espaciotemporals i causalment inerts, el nominalisme rebutja també els objectes no concrets.

2.2 Els universals

El nominalista sobre els universals rebutja els universals. Però, què són els universals? La distinció entre particulars i universals sol considerar-se exhaustiva i exclusiva, si bé l'existència mateixa d'aquesta distinció és un tema de controvèrsia.⁵ La distinció pot fer-se en termes d'una relació d'instanciació: podem dir que quelcom és un universal si i sols si pot ser instanciat per més d'una entitat (que poden ser tant entitats particulars com universals); si no ho pot ser, és un particular. Així, mentre que tant els particulars com els universals poder instanciar entitats, només els universals poder ser instanciats. Si la blancor és un universal, cada cosa blanca n'és una instància. Però les coses que són blanques —per exemple, Sòcrates— no poden tenir cap instància.⁶

Els realistes sobre els universals típicament pensen que les propietats (per exemple, la blancor), les relacions (com *trobar-se entre*) i les classes (com l'or) són universals. On existeixen els universals? (i) Ho fan en les coses que els instancien? O, (ii) existeixen fora d'elles? Mantenir l'opció (ii) és mantenir un realisme *ante rem* sobre els universals. Si els universals existeixen fora de les seues instàncies, és plausible suposar que existeixen fora de l'espai i el temps. Si és així, assumint que són causalment inerts, els universals resulten ser objectes abstractes. D'altra banda, mantenir que els universals existeixen en les seues instàncies és mantenir un realisme *in re* sobre els universals. Si els universals existeixen en les seues instàncies, i les seues instàncies existeixen en l'espai i el temps, és plausible pensar que els universals existeixen en l'espai o el temps, de ma-

⁵ El principal escèptic sobre aquesta distinció va ser F. P. Ramsey (1925).

⁶ La manera com he traçat aquesta distinció entre particulars i universals no està en absolut lliure de problemes. En primer lloc, hi ha la qüestió de la relació d'instanciació. No és clar que siga realment prèvia a la distinció entre particulars i universals, o fins i tot en què consisteix exactament. En segon lloc, la distinció implica que encara que *rodonesa* i *quadratura* són universals, *rodonesa-i-quadratura* no ho és, perquè, atès que no hi ha res rodó i quadrat alhora, *rodonesa-i-quadratura* no pot tenir instanciacions. Però, si *rodonesa* i *quadratura* són universals i si *rodonesa-i-quadratura* existeix, és plausible que *rodonesa-i-quadratura* siga un universal. En tercer lloc, la distinció implica que les propietats que només poden tenir una instanciació, com ara la propietat *ser l'home més alt de tots*, compten com a particulars, però no és clar que, si hi ha universals, la propietat no haja de ser classificada com a universal. No pretenc suggerir que aquests problemes no siguen solubles, però tampoc que ho siguen.

nera que són concrets. En aquest cas, els universals poden estar múltiples situats; és a dir, poden ocupar més d'un lloc al mateix temps, perquè els universals *in re* estan completament situats en cada lloc que ocupen —de manera que, si hi ha blancor *in re*, aquesta pot estar a sis metres d'ella mateixa—.

Així doncs, tant per al realisme *ante rem* sobre els universal, com per al realisme *in re*, els universals tenen una relació amb l'espai molt diferent de la que aparentment tenen els objectes d'experiència quotidians, com ara les cases, els cavalls i els homes, perquè aquests particulars estan situats en l'espai i el temps i no poden ocupar més d'un lloc al mateix temps. Però els universals o bé no estan situats en l'espai o bé poden ocupar més d'un lloc al mateix temps.

3. ARGUMENTS CONTRA ELS OBJECTES ABSTRACTES I ELS UNIVERSALS

Hi ha arguments generals contra els objectes abstractes? N'hi ha, encara que s'ha de dir que alguns dels adversaris més famosos dels objectes abstractes no han basat el seu rebuig en arguments. És el cas, per exemple, de Goodman i Quine en l'obra *Steps toward a Constructive Nominalism*, on rebutgen els objectes abstractes matemàtics sobre la base d'una intuïció bàsica (1947, 105).

Un argument contra la postulació dels objectes abstractes es basa en la navalla d'Ockham. Segons aquest principi, no hem de multiplicar les entitats o les classes d'entitats sense necessitat. Així, si podem mostrar que certs objectes concrets poden realitzar els rols teòrics normalment associats als objectes abstractes, llavors no hem de postular objectes abstractes. L'efectivitat d'aquesta mena d'apel·lació a la navalla d'Ockham és, per descomptat, condicional respecte a la possibilitat de mostrar que els objectes concrets poden realitzar els rols teòrics associats als objectes abstractes. Però si tots els rols teòrics realitzats per *abstracta* poden ser realitzats per *concreta* i viceversa, llavors cal una raó extra per a postular només *concreta* en lloc de postular només *abstracta*. De vegades, l'única raó a favor de l'existència de determinats *abstracta* és que realitzen el rol teòric en qüestió. En aquest cas, hom pot apel·lar al principi segons el qual no hem de postular entitats o classes d'entitats *ad hoc* sense necessitat (RODRÍGUEZ-PEREYRA 2002, 210-6). És a dir, no hem de postular, si és possible, entitats per a les quals no hi ha evidència independent; això és, entitats l'existència de les quals depèn només del fet que realitzen satisfactòriament un determinat rol teòric.

Un altre argument comú i àmpliament debatut contra els objectes abstractes és epistèmic. L'argument es fonamenta en el idea que, atès que els objectes abstractes són causalment inerts, és difícil entendre com podem tenir-ne coneixement o creences fiables. De vegades, s'ha formulat un argument similar segons el qual el problema del platonisme rau en el fet que no pot explicar com és possible la referència lingüística o mental a objectes abstractes, atès que són causalment inerts (vegeu BENACERRAF 1973 i FIELD 1989, 25-7). Sens dubte, aquests arguments no estableixen conclouentment el nominalisme, però, si funcionen, mostren una llacuna explicativa en el platonisme. El repte per al defensor del platonisme és explicar com és possible conèixer i fer referència

a objectes platònics. La major part del debat respecte d'aquest argument s'ha concentrat en l'aplicació particular de l'argument al cas dels objectes matemàtics (per aprofundir en aquest debat, vegeu BALAGUER 2004 i BURGESS i ROSEN 1997, 35-60).

Un altre argument contra el platonisme, avui menys en voga, és el de la intel·ligibilitat de la seua ontologia. De vegades, la intel·ligibilitat dels objectes abstractes s'associa a la seua manca de condicions d'identitat clares i intel·ligibles. Tanmateix, no és el caràcter abstracte dels objectes abstractes el que els priva de condicions clares d'identitat, ja que alguns objectes abstractes, com els conjunts, tenen condicions d'identitat clares i intel·ligibles. Però les condicions d'identitat per als conjunts són intel·ligibles sols si la noció de conjunt és intel·ligible, i alguns teòrics, com Goodman, aparentment no poden entendre com és que entitats diferents poden estar compostes dels mateixos constituents últims. Però, novament, no és en virtut de ser abstractes —això és, de ser no espaciotemporals i causalment inerts— que els conjunts violen el principi de composició de Goodman. Hi pot haver objectes abstractes *simples*.

Molts d'aquests arguments i motivacions per al rebuig dels objectes abstractes ho són també per al rebuig dels universals no espaciotemporals *ante rem*. Però la navalla d'Ockham pot utilitzar-se també contra els universals entesos com a entitats espaciotemporals, sempre que pugua mostrar-se que els particulars poden realitzar els rols teòrics normalment assignats als universals *in re*, ja que, encara que siguin espaciotemporals, els universals són, tot i així, una classe distintiva d'entitat.

Hi ha arguments més específics contra els universals. Un d'aquests afirma que postular universals condueix a un regrés a l'infinit viciós. Suposem que hi ha universals, tant monàdics com relacionals i que quan una entitat instancia un universal, o un grup d'entitats instancia un universal relacional, queden connectats per una relació d'instanciació. Suposem ara que a instancia l'universal F . Atès que hi ha moltes coses que instancien molts universals, és plausible suposar que la instanciació és un universal relacional. Però si la instanciació és un universal relacional, si a instancia F , resulta que a , F i la relació d'instanciació estan connectades per una relació d'instanciació. Anomenem ara aquesta relació d'instanciació i_2 (i suposem que, com resulta plausible pensar, és distinta de la relació d'instanciació i_1 que connecta a i F). Aleshores, ja que i_2 és també un universal, sembla que a , F , i_1 i i_2 haurien de connectar-se per mitjà d'una altra relació d'instanciació i_3 , i així *ad infinitum*. (L'origen d'aquest argument cal cercar-lo en BRADLEY 1893, 27-8.)

Si aquest regrés mostra alguna mena d'incoherència en el realisme sobre els universals o només resulta poc econòmic és una qüestió per al debat. El realista sobre els universals pot, en tot cas, mantenir que el regrés és il·lusori, defensant, per exemple, que encara que els particulars instancien universals, això no suposa cap relació entre ells (ARMSTRONG 1997, 118).⁷

⁷ Una altra opció, exemplificada en Armstrong (1997, 118-9), és acceptar que la relació d'instanciació s'ha de postular, però defensar que només en cal una, perquè tots els passos del regrés sobrevenen al primer i la sobrevenença no comporta cap afegit ontològic. Encara que la idea que la sobrevenença no comporta cap afegit ontològic és controvertida.

Altres arguments contra els universals es basen en els principis (i) que no pot haver-hi connexions necessàries entre existències completament distintes i (ii) que dues coses no poden mai estar compostes exactament de les mateixes parts.⁸ Considerem l'universal *metà*. Una molècula instància *metà* si i sols si està formada per quatre àtoms d'hidrogen units a un sol àtom de carboni. Així, necessàriament, *metà* és instanciat sols si *carboni* és instanciat. Però aquesta sembla una connexió necessària entre dues entitats completament distintes, els universals *metà* i *carboni*. Es pot replicar, però, que *metà* i *carboni* no són universals completament distintes, ja que l'universal *carboni* és un component o una part de l'universal *metà*, i les altres parts són l'universal *hidrogen* i l'universal relacional *unit*. El problema ara és que una molècula instància *butà* si i sols si està formada per una cadena de quatre àtoms de carboni, amb els adjacents units, i si els àtoms de carboni finals estan units a tres àtoms d'hidrogen cadascú, mentre que els àtoms de carboni intermedis han d'estar units a dos àtoms d'hidrogen cadascú (per tant, la fórmula del butà és $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$). D'aquesta manera, si el butà no està necessàriament connectat a universals completament distintes, hom hauria de dir que *carboni*, *hidrogen* i *unit* són parts del *butà*. Però llavors el *metà* i el *butà* estarien compostos exactament de les mateixes parts. Així doncs, sembla que els universals estructurals —això és, universals com el *metà* i el *butà*, que són universals instanciats per coses que han de consistir en parts que instancien determinats universals i que mantenen determinades relacions entre ells— contradiuen el principi segons el qual no hi ha connexions necessàries entre existents completament distintes, o bé el principi que diu que dues entitats no poden estar mai compostes per exactament les mateixes parts (vegeu LEWIS 1986B per a més detalls).

Això, en si mateix, no és un argument contra els universals *per se*, sinó contra els universals *estructurals*. En tot cas, si una teoria dels universals ha de postular estats de coses, com Armstrong pensa que ha de fer, llavors l'argument pot dirigir-se contra els universals en general, perquè l'estat de coses que *Rab* (on *R* és qualsevol relació no simètrica) fa necessària l'existència de *b*, la qual cosa sembla ser una connexió necessària entre existents completament distintes. I dir que *a*, *b* i *R* són parts de l'estat de coses que *Rab* és problemàtic si hom pensa que dues entitats no poden estar mai compostes per exactament les mateixes parts, ja que l'estat de coses diferent que *Rba* també estaria compost d'*a*, *b* i *R*. Hi ha, però, dues coses que el defensor dels universals pot fer: (a) acceptar els universals simples, no estructurals, però rebutjar els universals estructurals i els estats de coses; o (b) acceptar que algunes entitats poden estar compostes d'exactament les mateixes parts (sempre que estiguen relacionades de maneres diferents). (b) sembla ser més popular entre els realistes sobre els universals. (Vegeu ARMSTRONG 1986, FORREST 1986B i ARMSTRONG 1997, 31-8 per ampliar la discussió.)

⁸ Encara que s'hi assembla, no és necessàriament equivalent al principi de Goodman que diu que dues entitats no poden dividir-se en les mateixes entitats, perquè hom pot defensar (com en LEWIS 1986B) que la composició és la combinació de *moltes* coses en una, i que els conjunts són sumes de conjunts unitaris. En aquest cas, el principi que dues coses no poden estar compostes per exactament les mateixes parts no exclou els conjunts unitaris, ja que els conjunts unitaris no es generen per la combinació de *moltes* coses. Però se suposa que el principi de Goodman exclou els conjunts unitaris.

4. VARIETATS DEL NOMINALISME

4.1 *El nominalisme sobre els universals*

Atès que els nominalistes sobre els universals només creuen en els particulars, hi ha dues estratègies que poden utilitzar respecte de la qüestió de la suposada existència d'entitats universals, com les propietats i les relacions. Una estratègia consisteix a rebutjar l'existència d'aquestes entitats; l'altra estratègia, a acceptar que aquestes entitats existeixen però negar que siguin universals. Totes dues estratègies s'han fet servir al llarg de la història de la filosofia. Una manera d'implementar-les és oferir paràfrasis o anàlisis, acceptables per al nominalista, d'aquelles oracions que semblen (i) ser vertaderes i (ii) implicar l'existència d'universals. Una altra manera de fer-ho, més en voga avui dia, és oferir una teoria nominalista dels verifactors [*truthmakers*] per a les oracions que aparentment són fetes vertaderes per universals.

En aquesta secció revisaré breument les principals posicions nominalistes d'aquesta mena, i alguns dels problemes que han d'afrontar. Per qüestió de brevetat, només il·lustraré les posicions respecte de les propietats. L'extensió a les classes i les relacions és senzilla i sols em referiré ocasionalment a certes teories sobre les relacions.

Es considera que les propietats són entitats que realitzen diferents rols teorètics. Per exemple, un rol que es considera que realitzen és el de ser els valors semàntics dels predicats. Un altre rol és el de donar compte de la similitud i els poders causals de les coses. Però no hi ha cap raó per pensar que aquests rols diferents hagen de ser realitzats per una i la mateixa classe d'entitat. Quan els filòsofs discuteixen actualment la qüestió dels universals, normalment pensen en les propietats com a entitats que donen compte de la similitud i els poders causals de les coses. Les propietats, en aquest sentit, són de vegades anomenades propietats *escasses*, en oposició a propietats *abundants* (la distinció es deu a LEWIS 1983). Les propietats escasses són les propietats que serien suficients per donar compte de la similitud i els poders causals de les coses, i per caracteritzar-les completament i sense redundància. Ací assumiré, per bé de l'exemple, que propietats com *ser quadrat* i *ser roig* compten com a escasses.

La qüestió que tant els realistes com els nominalistes sobre els universals intenten respondre és aquesta: què fa que les coses-*F* siguin *F* (on "*F*" és un predicat d'una propietat escassa)? Per exemple, què fa que una cosa quadrada siga quadrada? Per al realista sobre els universals si quelcom és quadrat, ho és en virtut d'instanciar l'universal *quadratura*. En general, per al realista sobre els universals, les coses tenen les propietats escasses que tenen en virtut dels universals que instancien.

Com responen la qüestió els nominalistes? Una teoria nominalista de les propietats molt coneguda és l'anomenada *teoria dels trops*, que ha estat mantinguda per Donald Williams (1953) i Keith Campbell (1990), entre d'altres. La teoria dels trops no rebutja l'existència de propietats, però considera que són un tipus d'entitats anomenades "trops". Els trops són particulars, en el mateix sentit en què ho són les persones individuals i les pomes individuals. Així, quan hi ha una poma roja, la rojor de la poma no és un universal, sinó una rojor particular, la rojor d'*aquesta* poma, que existeix exac-

tament on i quan *aquesta* poma és roja.⁹ Aquesta rojor particular és un trop. La poma és roja no en virtut d'instanciar un universal, sinó en virtut de posseir un trop roig.

Però, què fa els trops rojos trops rojos? Una resposta possible és dir que els trops rojos són trops rojos perquè s'assemblen entre ells, i aquesta semblança no s'explica en termes de la instanciació d'un mateix universal. Per descomptat, els trops carmesins també s'assemblen entre ells. Allò que fa que un trop roig siga roig és que s'assembla a aquests trops (els trops rojos) en contraposició a assemblar-se a aquells altres (els trops carmesins).

Una altra resposta seria que els trops rojos formen una classe natural primitiva. Però, siga o no el cas que els trops rojos són rojos perquè s'assemblen entre ells, el que sí que és un fet és que els trops rojos s'assemblen entre ells. I aquest fet planteja un problema important: el problema del regrés de la semblança. Suposem que a , b i c són pomes roges. En aquest cas, cadascuna té el seu propi trop roig: anomenem-los s_a , s_b i s_c . Ja que s_a , s_b i s_c són trops rojos, cada dos s'assemblen entre ells. Però llavors també hi ha tres trops de semblança: la semblança entre s_a i s_b , la semblança entre s_a i s_c , i la semblança entre s_b i s_c . Però aquests trops de semblança, atès que són trops de semblança, s'assemblen entre ells. Per tant, hi ha trops de semblança de "segon ordre": la semblança entre la semblança entre s_a i s_b i la semblança entre s_a i s_c , la semblança entre la semblança entre s_a i s_b i la semblança entre s_b i s_c , i la semblança entre la semblança entre s_b i s_c i la semblança entre la semblança entre s_a i s_c i la semblança entre s_b i s_c . Però aquests trops de semblança de "segon ordre" s'assemblen entre ells. Per tant, hi ha trops de semblança de "tercer ordre", i així *ad infinitum*.

Hi ha algunes escapatòries per al teòric del trops. Una solució és defensar que el regrés no és de cap manera viciós i que com a molt representa un increment en el nombre d'entitats (no *classes* d'entitats) postulades per la teoria. Una altra solució és negar l'existència de trops de semblança i arreglar-se-les només amb trops que s'assemblen (per més sobre la qüestió, vegeu DALY 1997 i MAURIN 2002, 96-115).

Hi ha altres formes de nominalisme sobre els universals, dues de les quals són el nominalisme de predicats i el nominalisme de conceptes. El realista sobre els universals admet que el predicat "roig" s'aplica a coses roges. Però diu que el predicat "roig" s'aplica a una cosa roja en virtut de ser aquesta roja, la qual cosa no és més que la seua instanciació de l'universal rojor. Similarment, diu que la cosa en qüestió cau sota el concepte *roig* en virtut de ser roja, la qual cosa no és més que dir que la cosa instancia l'universal *rojor*. Però, per al nominalisme de predicats no hi ha res que siga la rojor. Segons aquesta teoria, una cosa és roja en virtut del fet que el predicat "roig" se li aplica. Similarment, segons el nominalisme de conceptes (o conceptualisme), no hi ha res com la rojor i una cosa és roja en virtut de caure sota el concepte *roig*.¹⁰ Aquestes dues

⁹ Campbell qualifica els trops d'"abstractes" perquè considera abstractes les entitats que no existeixen ordinàriament al marge d'altres instàncies de qualitats, no perquè els considere com a no espaciotemporals (CAMPBELL 1990, 2-3).

¹⁰ Alternativament, hom podria sostenir que les propietats són predicats o que són conceptes. Però aquestes concepcions semblen poc atractives, a més d'estar sotmeses a les mateixes dificultats que el nominalisme de predicats i el nominalisme de conceptes presentats en el text principal.

concepcions impliquen que si no hi hagués parlants o pensadors, les coses no serien roges. Encara que només siga per això, molts se senten inclinats cap a una altra teoria, anomenada *nominalisme de l'estruç*.¹¹ Aquesta concepció, mantinguda per Quine, entre d'altres, sosté que no hi ha res pel que la nostra cosa siga roja: simplement és roja (DEVITT 1980, 97). Però molts pensen que ser roig no pot ser un fet metafísic últim, sinó que ha d'haver-hi quelcom en virtut del qual les coses roges són roges.

Una altra teoria és el nominalisme mereològic, segons el qual la propietat de ser roig és l'agregat de les coses roges, i així quelcom és roig en virtut de ser una part de l'agregat de coses roges.¹² Un agregat, o suma mereològica, és un particular. Però la teoria afronta una dificultat amb les anomenades propietats extensives, com la massa i la forma. No totes les parts de l'agregat de coses quadrades són quadrades, car, per exemple, no cada suma de quadrats és quadrada, ni cada part d'un quadrat és quadrada. Així, és fals que les coses quadrades siguin quadrades en virtut de ser parts de l'agregat de coses quadrades.

Una teoria millor que té el mateix esperit és el *nominalisme de classes*, una versió del qual va ser defensada per Lewis (1983). Abstractes o no, en aquesta concepció les classes són particulars.¹³ Segons el nominalisme de classes, les propietats són classes de coses, i així la propietat de *ser roig* és la classe de totes i sols les coses roges.¹⁴

Un problema amb aquesta teoria és que si, d'una banda, dues classes no poden tenir els mateixos membres, de l'altra, no sembla que propietats amb les mateixes instàncies hagen de ser la mateixa. Així, no hi ha cap garantia que la identificació de propietats i classes siga correcta. I, fins i tot si és correcta, la identificació, sens dubte, no és necessàriament correcta. A més a més, si cada F és G i viceversa, la teoria ens força a dir que el que fa que quelcom siga F és el mateix que fa que siga G . Però, mentre que cada F podria ser G i viceversa, no se segueix que allò que fa que les coses siguin F siga el mateix que fa que siguin G .

Una solució per a això és acceptar una versió del realisme modal; per exemple, el de David Lewis, segons el qual existeixen altres mons possibles, els quals contenen coses del mateix tipus que les coses del món efectiu [*real*] (vegeu LEWIS 1986A). Llavors les propietats s'identifiquen amb classes els membres de les quals no necessàriament han de pertànyer al mateix món possible. Així, la propietat de les coses roges és la classe de les coses que són roges en un món possible.¹⁵ I fins i tot si cada F efectiva és un G i viceversa, ja que no tot F possible és un G o viceversa, el que fa que una cosa siga F , a saber, pertànyer a la classe d' F s efectives i possibles, no és el mateix que fa

¹¹ Els noms de totes les teories nominalistes esmentades en aquesta subsecció (excepte el de "teoria dels trops") provenen d'Armstrong (1978, vol. I, 12-6).

¹² Per agregat de coses roges s'entén l'agregat de totes les coses completament roges. Les parts completament roges de coses parcialment roges compten com a coses completament roges.

¹³ Aquest article no assumeix cap distinció entre classes i conjunts.

¹⁴ En el cas de relacions d' n llocs, la teoria les identifica amb classes d' n -tuples ordenats.

¹⁵ S'assumeix que els particulars estan *restringits-a-un-món* [*world-bound*], és a dir, que cap d'ells és part de més d'un món, com en la teoria de Lewis.

que siga G . La teoria nega que hi haja i que hi puga haver propietats necessàriament coextensives.

Una versió final del nominalisme és el nominalisme de la semblança. Segons aquesta teoria, no és que les coses roges s'assemblen entre elles perquè són roges, sinó que el que les fa roges és que s'assemblen entre elles. Així, el que fa quelcom roig és que s'assembla a les coses roges. Similarment, el que fa que les coses quadrades siguin quadrades és que s'assemblen entre elles, i així el que fa una cosa quadrada és que s'assembla a les coses quadrades. La semblança és ací fonamental i primitiva i, per tant, o bé no hi ha propietats, o bé les propietats d'una cosa depenen de les coses a què s'assembla.

Per tant, en una versió de la teoria, una propietat com *ser roig* és una classe els membres de la qual satisfan determinades condicions de semblança. En una altra versió de la teoria, no hi ha propietats, sinó que el que fa que les coses roges siguin roges és que satisfan determinades condicions de semblança.

Quines són aquestes condicions de semblança? De vegades les condicions de semblança n'inclouen algunes que han de ser satisfetes, no per les coses en qüestió (per exemple, les coses roges), sinó per coses adequadament relacionades amb aquestes. Per exemple, en la versió del nominalisme de semblança desenvolupada en Rodríguez-Pereyra (2002), el que fa que les coses roges siguin roges és

- (i) que s'assemblen entre elles,
- (ii) que hi ha un grau de semblança d tal que no hi ha dues coses roges, i no hi ha dos parells de qualsevol ordre n (classes de dos membres sense ordre) els ur-elements dels quals siguin coses roges,
- (iii) que s'assemblen entre ells en un grau menor que d , i
- (iv) que la classe de coses roges estiga, al seu torn, inclosa en unes determinades classes i no en d'altres definides en termes de condicions de semblança com les acabades d'esmentar (vegeu RODRÍGUEZ-PEREYRA 2002, 156-98 per a més detalls).

Sens dubte, les coses carmesines també s'assemblen entre elles i també satisfan les altres condicions relatives als graus de semblança i a si la seua classe està, al seu torn, inclosa en unes determinades classes però no en d'altres. Però això no significa que el que fa roja una cosa siga el que la fa carmesina: el que fa que una cosa roja siga roja és que s'assembla a *aquestes* coses (les roges), que satisfà les condicions esmentades relatives als graus de semblança i que la seua classe està inclosa només en unes determinades classes, mentre que el que fa una cosa carmesina siga carmesina és que s'assembla a *aquelles* coses (les carmesines), que també satisfan les condicions mencionades relatives als graus de semblança i que la classe estiga, al seu torn, inclosa o no inclosa en unes determinades classes.

L'ontologia del nominalisme de la semblança és una ontologia de particulars que s'assemblen, com els cavalls, els àtoms, les estrelles, els homes (i les classes), però sense reificar la semblança. Així, per tal que a i b s'assemblen no cal que hi haja tres entitats:

a , b i una tercera entitat relacional que siga la seua semblança. Les úniques entitats implicades en aquesta situació són a i b .

Com el nominalisme de classes, el nominalisme de la semblança confronta el problema de la identitat de les propietats coextensives, i la solució és la mateixa, a saber, adoptar alguna versió del realisme modal segons la qual els particulars merament possibles són tan reals com els efectius. Així, (en part) el que fa que una determinada poma roja siga roja és que s'assembla a totes les coses roges, incloses les coses roges merament possibles.

Russell (1912, 96-7) i altres filòsofs pensen que el nominalisme de la semblança s'enfronta al regrés de la semblança. Però aquest regrés pressuposa que les semblances són entitats que poden assemblar-se entre elles i, atès que el nominalisme de semblança no reifica les semblances, el regrés no apareix (vegeu RODRÍGUEZ-PEREYRA 2002, 105-23 per ampliar la discussió).

Per decidir quina d'aquestes teories és la millor caldrà comparar en quina mesura cadascuna d'elles representa determinades virtuts teòriques, com ara allotjar intuïcions i opinions de sentit comú fermes i estables, evitar la multiplicació innecessària d'entitats, reduir el nombre de conceptes primitius no definits, etc.

4.2 *El nominalisme sobre els objectes abstractes*

4.2.1 *El nominalisme sobre les proposicions*

La major part de teories sobre les proposicions sostenen o impliquen que les proposicions són abstractes. Les teories sobre les proposicions poden dividir-se en aquelles que consideren que les proposicions són entitats estructurades i aquelles que les consideren entitats no estructurades. Cada concepció comprèn una família de teories.

Les concepcions més populars de les proposicions no estructurades són aquelles que les consideren o bé conjunts de mons possibles o bé funcions de mons possibles a valors de veritat (LEWIS 1986A, 53; STALNAKER 1987, 2). En aquestes teories, una proposició és el conjunt de mons possibles en què és vertadera, o una funció que té el valor *Vertader* quan pren com a argument un món on la proposició és vertadera i té el valor *Fals* quan pren com a argument un món on la proposició és falsa.

Però els conjunts són, *prima facie*, objectes abstractes. Així, sembla que aquells que prenen les proposicions com a conjunts de mons possibles haurien de comptar com a platònics sobre les proposicions. Però alguns pensadors, com Lewis (1986A, 83) i Maddy (1990, 59), creuen que els conjunts de membres situats espaciotemporalment estan situats espaciotemporalment on i quan els seus membres ho estan, amb la qual cosa els conjunts de membres situats espaciotemporalment són concrets.¹⁶ Però

¹⁶ Això no vol dir que necessàriament qui creu que els conjunts de membres espaciotemporalment situats estan espaciotemporalment situats s'haja de comprometre amb la idea que aquests conjunts són concrets, perquè hom podria traçar una distinció abstracte/concret diferent a la meua. Però sí que implica que els conjunts de membres espaciotemporalment situats són concrets *en el sentit d'aquest article*.

el conjunt buit, atès que manca de membres, no està situat espaciotemporalment. I ja que hi ha proposicions necessàriament falses —això és, proposicions que no són veritaderes en cap món possible—, és plausible, en aquesta concepció de les proposicions, identificar-les amb el conjunt buit. Així, algunes proposicions (almenys una) semblen ser objectes abstractes. I les funcions també semblen ser objectes abstractes. I el valor de veritat *Vertader* i *Fals*, també. De manera que aquestes teories, que consideren les proposicions com a conjunts de mons possibles o funcions de mons possibles a valors de veritat, si han de ser teories nominalistes de les proposicions, requereixen d'alguna teoria nominalista consistent i plausible sobre els conjunts purs, les funcions i els valors de veritat com a objectes concrets.

Hi ha altres teories que també consideren que les proposicions són entitats no estructurades. George Bealer concep les proposicions no estructurades com a entitats intensionals irreductibles *sui generis*. Les seues proposicions poden existir fins i tot si els objectes sobre els que són no existeixen, i poden ser efectives fins i tot si els objectes sobre els que són no ho són (BEALER 2006, 232-4). Aquestes proposicions són objectes abstractes.

D'altra banda, entre les concepcions de les proposicions com a entitats estructurades, es pot distingir, a grans trets, entre versions russellianes i fregeanes. Tant unes com altres són *famílies* de teories. En general, les teories fregeanes consideren les proposicions com a entitats complexes amb una estructura particular els constituents de les quals són *sentits*. Però els sentits són objectes abstractes. I si, com sembla plausible, una entitat complexa els constituents de la qual són objectes abstractes ha de ser ella mateixa un objecte abstracte —¿com podria un objecte estar en l'espai i el temps quan els seus constituents no existeixen ni en l'espai ni en el temps?— llavors, segons aquesta teoria, les proposicions són objectes abstractes.

Segons la concepció russelliana de les proposicions, una proposició és una entitat complexa amb una estructura particular els constituents de la qual són particulars i/o propietats i/o relacions.¹⁷ Són les proposicions d'aquesta mena objectes abstractes? Si tots els particulars són concrets, potser les proposicions són objectes concrets, fins i tot si les propietats i les relacions són abstractes, ja que hom podria dir que les proposicions són allà on són els particulars que les constitueixen i quan hi són. Però això sona arbitrari. Per què no dir que les proposicions es troben on es troben les seues propietats i relacions constituents, és a dir, enlloc? En tot cas, que els particulars —i fins i tot les propietats i les relacions— siguin concrets no dirimeix immediatament la qüestió de si les proposicions enteses com a complexos de particulars i propietats i/o relacions són objectes abstractes. Perquè, quin tipus d'entitats complexes són les proposicions? De vegades es consideren *conjunts ordenats*. Si les proposicions són això, llavors el nominalista necessita una explicació nominalista satisfactòria dels conjunts ordenats. Si les

¹⁷ Per què 'particulars i/o propietats i/o relacions'? Perquè les proposicions poden tenir com a constituents només propietats o relacions. Un exemple podria ser la proposició que el roig s'assembla al vermell. Però les propietats i les relacions, com hem vist en la secció anterior, podrien reduir-se a particulars, cas en el qual tota proposició ha de tenir particulars com a constituents.

proposicions són un altre tipus d'entitats complexes, llavors el nominalista sobre les proposicions ha d'assegurar-se que els objectes d'aquest tipus són concrets.

Una opció per al nominalista és mostrar que els rols associats a les proposicions (per exemple, ser portadores de veritat i objecte d'actituds proposicionals) són de fet realitzats per objectes concrets. Una idea comuna és mantenir que les oracions realitzen els rols associats a les proposicions. Aquesta estratègia l'exemplifica Quine en *Word and Object*, on proposa les oracions eternes com a portadors de veritat (QUINE 1960, 208). Les oracions eternes són millors com a portadors de veritat que altres oracions perquè són vertaderes o falses amb independència del temps, l'espai, el parlant, etc. Però són tan dolentes com la resta d'oracions en tant que admeten variació en el valor de veritat d'un llenguatge a un altre (QUINE 1969, 142).¹⁸ Però cal notar que des del punt de vista d'un nominalista sobre els objectes abstractes, hi ha un problema molt pitjor en relació amb les oracions eternes: que poden ser objectes abstractes. Poden ser objectes abstractes perquè són *oracions-tipus*, i els tipus poden ser objectes abstractes, per exemple si hom els considera conjunts o universals abstractes (sens dubte, hom pot intentar considerar-los universals no abstractes).

L'alternativa és considerar que les oracions-exemplars concretes (es tracte d'emissions o d'inscripcions) són objectes que realitzen els rols normalment associats a les proposicions. Encara que un problema és que només un nombre finit d'oracions arriben a ser emeses. I així alguns troben difícil donar sentit a les lleis lògiques generals; per exemple, la llei que dues falsedats qualssevol formen una disjunció falsa, ja que tal disjunció podria no ser emesa o escrita mai (QUINE 1969, 143). (Una solució possible podria ser tornar a formular la llei de manera que diguéis que si la disjunció de *P* i *Q* existeix, és falsa si i sols si *P* i *Q* són falses.)

En aquesta àrea, com en moltes d'altres, una estratègia que el nominalista pot fer servir és la d'oferir una paràfrasi, que siga acceptable des del punt de vista nominalista, de les oracions que semblen postular entitats abstractes. És a dir, hi ha determinades oracions que semblen ser vertaderes i la seua veritat implica que hi ha proposicions. El nominalista pot parafrasejar aquestes oracions mitjançant altres oracions que suposadament diuen el mateix però la veritat de les quals sembla implicar només l'existència, per exemple, d'oracions-exemplars. Posem per cas, "Sèneca digué que l'home és un animal racional" és veritat i sembla implicar que hi ha proposicions, és a dir, allò que va dir Sèneca. Però segons l'inscripcionisme de Scheffler, en el qual les clàusules subordinades són tractades com a predicats senzills d'inscripcions concretes, afirmar que Sèneca digué que l'home és un animal racional és afirmar simplement que Sèneca produí una inscripció que diu que-l'home-és-un-animal-racional (SCHEFFLER 1954, 84).

Així doncs, tenim una oració la veritat de la qual aparentment implica l'existència de proposicions i una proposta de paràfrasi que aparentment només implica

¹⁸ Cal remarcar que Quine pensà que en ser relatives als llenguatges, les oracions eternes eren problemàtiques d'una manera similar a les proposicions, perquè per a Quine la noció de llenguatge no té condicions clares i intel·ligibles d'identitat, i això és el que trobava problemàtic respecte de les proposicions (QUINE 1969, 142).

l'existència d'inscripcions concretes. Però, assumint que tenen el mateix significat (de manera que les dues oracions impliquen exactament el mateix), ¿per què hem de creure que els compromisos ontològics aparents (això és, aquelles entitats que la veritat d'una oració sembla implicar) de la paràfrasi nominalista són els compromisos ontològics reals tant de la paràfrasi com de l'oració original? El fet que l'oració original i la seua paràfrasi siguin semànticament equivalents no ens dóna cap raó per pensar que els compromisos ontològics reals de totes dues són els que semblen ser els compromisos ontològics de la paràfrasi i no els de l'oració original. (Aquest punt té el seu origen en ALSTON 1958, 9-10). El que el nominalista ha de fer és defensar que la paràfrasi revela i fa palès el significat real de l'oració original, de manera que els compromisos aparents de la paràfrasi siguin els compromisos reals tant la paràfrasi com de l'oració original.

Un altra opció per al nominalista és negar que hi haja proposicions o cap altra entitat que realitze els seus rols teòrics. Si és així, les oracions aparentment vertaderes que impliquen l'existència de proposicions són falses. De manera que aquesta mena de nominalisme sobre proposicions resulta ser una forma de ficcionalisme, anomenat *ficcionalisme semàntic* (BALAGUER 1998).¹⁹ Una oració com “Nèstor cregué que els déus no donen als homes totes les coses al mateix temps” no és vertadera sota aquesta teoria perquè (a) les clàusules-‘que’ (com “que els déus no donen als homes totes les coses al mateix temps”) són termes singulars referencials, (b) si hi ha res que siga el referent de “que els déus no donen als homes totes les coses al mateix temps” ha de ser una proposició, i (c) no hi ha proposicions. Així, parlar de proposicions és una ficció, ja que no n’hi ha cap, però és una ficció útil, ja que és una ajuda descriptiva que ens permet dir més fàcilment el que volem dir sobre el món i ens ajuda a representar l’estructura de determinades parts del món —per exemple, l’estructura logicolingüística de les proposicions pot utilitzar-se per a representar l’estructura empírica dels estats de creença (BALAGUER 1998, 817-8)—.

4.2.2 *El nominalisme sobre mons possibles*

La paraula “nominalisme” no s’empra molt sovint per a referir a cap posició sobre els mons possibles. Però ja que alguns filòsofs entenen els mons possibles com a objectes abstractes, per als propòsits d’aquesta secció, un nominalista sobre els mons possibles serà algú que pensa que els mons possibles no són objectes abstractes, i això inclourà a aquells que creuen que no hi ha mons possibles (però no a aquells que simplement no creuen que n’hi haja).²⁰

¹⁹ Tal com es presenta en Balaguer (1998), el ficcionalisme semàntic s’inspira en el tipus de ficcionalisme defensat per Hartry Field en filosofia de les matemàtiques (1980). Són similars però no exactament anàlegs. En particular, a diferència del ficcionalisme matemàtic de Field, el ficcionalisme semàntic de Balaguer no requereix que la referència a objectes abstractes siga dispensable (1998, 811). Balaguer no afirma que el ficcionalisme semàntic siga vertader (1998, 810).

²⁰ No obstant això, de vegades la paraula “nominalisme” sí que és emprada en relació amb una posició respecte dels mons possibles; per exemple, en Loux (1998, 176). Però Loux la fa servir en un sentit di-

La qüestió de la naturalesa dels mons possibles és un tema molt debatut. Alguns, com Alvin Plantinga, pensen que els mons possibles són estats de coses possibles i *maximals*. Un estat de coses *maximal* és un estat de coses que inclou o exclou cada estat de coses —on un estat de coses S inclou estats de coses S^* si i sols si no és possible que s'escaiga S i no s'escaiga S^* , i S exclou S^* si i sols si no és possible que tots dos s'escaiguen junts (PLANTINGA 1974, 45; 2003A, 107; 2003B, 194)—.²¹ Segons Plantinga, els estats de coses possibles però no necessaris poden escaure's i poden no escaure's. Els estats de coses que s'escauen són efectius. El món efectiu inclou tots els estats de coses efectius (PLANTINGA 2003A, 107; 2003B, 195). Els estats de coses i mons merament possibles existeixen, però no s'escauen (PLANTINGA 2003A, 107; 2003B, 195). Plantinga concep els estats de coses, i per tant els mons possibles, com a objectes abstractes. De fet, fins i tot el món efectiu és un objecte abstracte per a Plantinga, car no té un centre de massa, no és ni un objecte concret ni una suma mereològica d'objectes concrets i, igual que l'estat de coses consistent en el fet *que Ford siga enginyós*, no té parts espacials de cap tipus (2003A, 107).

Per a Stalnaker, els mons possibles són les maneres com el món podria haver estat i aquestes maneres són propietats (2003, 7). Totes aquestes maneres com el món podria haver estat de fet existeixen, però només una és instanciada —la manera com el món és de fet. Ell considera que aquestes propietats són objectes abstractes (2003, 32)—.²² Una concepció com aquesta ha estat desenvolupada per Peter Forrest, qui proposa determinades propietats que anomena *natures* (determinades conjuncions de propietats naturals no relacionals) que realitzen el paper dels mons possibles. Aquestes *natures* són, en una majoria, propietats no instanciades (1986A, 15). És normal pensar que són objectes abstractes.²³

Una altra opció és considerar els mons possibles com a conjunts màximament consistents de proposicions. R. M. Adams (1974) va esbossar aquesta teoria. Si les proposicions són objectes abstractes, llavors en aquesta teoria els mons possibles són objectes abstractes. Però hi ha altres opcions. Adams suggereix que, *à la* Leibniz, hom podria prendre les proposicions com a pensaments en la ment de Déu. Però en aquest

ferent a l'adoptat en aquest article. Per a Loux, els “nominalistes dels mons possibles” han de creure que existeixen altres mons que contenen només particulars concrets i que per mitjà d'aquests mons possibles i els particulars concrets que els habiten és possible desenvolupar el projecte nominalista de construir una teoria reductiva de la parla sobre propietats, proposicions, etc. (1998, 176). El nominalista sobre els mons possibles, tal com jo l'entendré ací, no es compromet ni amb la tesi que aquesta teoria reductiva és possible ni amb la tesi que els mons possibles existeixen.

²¹ Vegeu que, de vegades, Plantinga no empra un bicondicional sinó que només diu que un estat de coses S inclou (exclou) un estat de coses S^* *si* ... (1974, 45; 2003A, 107). Però és prou evident que està oferint definicions (1974, 44), i per això el bicondicional és més apropiat, i de fet empra el bicondicional en Plantinga (2003B, 194) per a introduir la noció d'inclusió.

²² Stalnaker creu que els mons possibles són propietats. Però, són universals? Si és essencial per als universals que puguin tenir més d'una instanciació, els mons possibles de Stalnaker no semblen ser universals, ja que només poden tenir una instanciació.

²³ Com és palès en Forrest (1986B), l'autor entén que aquestes propietats no instanciades són universals.

cas, i si Déu està situat temporalment i es, llavors, concret, aleshores els seus pensaments presumiblement també ho serien. I si assumim que els conjunts d'entitats situades espaciotemporalment estan situats espaciotemporalment (perquè són onsevolga i quan es vulga que són els seus membres), aleshores els conjunts d'objectes concrets són concrets. Per tant, el conjunt dels pensaments d'una deïtat concreta són concrets.

Una altra opció seria considerar els mons possibles com a conjunts de punts espaciotemporals i pensar que cada conjunt representa la possibilitat que tots i sols els punts en ell estan ocupats (concepció que proposa a tall d'il·lustració CRESSWELL 1972, 136).²⁴ Això pressuposa, com fa notar Cresswell, que totes les propietats de les coses estan determinades per les propietats d'unes entitats bàsiques les propietats de les quals poden expressar-se en termes de l'espai-temps que ocupen. Si el conjunt de punts de l'espai-temps poden concebre's com a concrets, llavors aquesta podria ser també una manera de concebre els mons possibles com a concrets. Aquesta posició deriva de certs passatges de Quine on desenvolupa la idea que cada distribució de punts de l'espai podria ser considerada com un estat momentani d'un món possible (1969, 148). Però per evitar certes dificultats —algunes de les quals estan relacionades amb l'economia ontològica, i unes altres, amb la noció de punt i amb la relativitat de la posició— Quine proposa deixar de banda els punts de l'espai-temps i concep els mons possibles com a determinats *conjunts* de quàdruples de *nombres* (QUINE 1969, 151). Per ser acceptable per al nominalista, aquesta concepció dels mons possibles hauria d'anar acompanyada d'un tractament dels conjunts i dels nombres acceptable des del punt de vista nominalista.

Totes les teories dels mons possibles que s'han esmentat són efectivistes [*actualist*], en tant que consideren que l'existència efectiva i l'existència *simpliciter* coincideixen. Una de les concepcions nominalistes dels mons possibles més desenvolupades, la de David Lewis, no és efectivista sinó possibilista: segons Lewis existir *simpliciter* és una cosa i ser efectiu n'és una altra. Per a Lewis “efectiu” [*actual*] és un predicat amb índex, de manera que des del punt de vista de cada món només aquest món és efectiu i cap dels altres no ho és. Així, a diferència de Plantinga, Adams i Stalnaker, Lewis no considera que cada món possible existesca efectivament.

Per a Lewis, els mons possibles són sumes maximals d'objectes relacionats espaciotemporalment. Una suma d'objectes relacionats espaciotemporalment és maximal si i sols si no hi ha res que no siga part de la suma que estiga espaciotemporalment relacionat amb qualsevol part de la suma en qüestió. Ja que les sumes dels objectes relacionats espaciotemporalment són sumes d'objectes concrets, i les sumes d'objectes concrets són objectes concrets, els mons possibles lewisians són objectes concrets.^{25, 26}

²⁴ Noteu que ací cada subconjunt d'un món és un món en si mateix, la qual cosa no passa en la teoria d'Adams, que sosté que els conjunts de proposicions que constitueixen mons possibles són maximals.

²⁵ Lewis explorà quatre “mètodes” diferents per a traçar la distinció abstracte/concret (el mètode de l'Exemple, el de la Combinació, el Negatiu i el de l'Abstracció) i les conseqüències que cadascun d'ells té per a la concretesa dels mons possibles, en la seua concepció. Lewis conclou que, “principalment, i amb

Una altra teoria nominalista dels mons possibles és la formulada per David Armstrong. Armstrong té una teoria efectivista i combinatorialista de la possibilitat, segons la qual el que és possible està determinat per les combinacions apropiades d'elements efectius (particulars i universals). La noció bàsica de la teoria de la possibilitat i els mons possibles d'Armstrong és la d'estat de coses atòmic. Un estat de coses reuneix un particular i un universal (si l'universal és una propietat), o alguns particulars i un universal (si l'universal és una relació).²⁷

Aquests elements (particulars i universals) defineixen un rang de combinacions, algunes d'elles fetes efectives i d'altres, no. Aquestes combinacions han de respectar les formes dels estats de coses (de manera que el fet *que Aristòtil siga savi* és una combinació efectiva, *que Aristòtil siga general* és una combinació no efectiva, i *que la saviesa siga Aristòtil* no representa la forma d'estats de coses i per tant no entra en el rang de combinacions definides per particulars i universals). Els estats de coses atòmics possibles són combinacions de particulars i universals que respecten la forma dels estats de coses. Els estats de coses atòmics merament possibles són *recombinacions* de particulars i universals, això és, aquelles combinacions que no ocorren de fet, com *que Aristòtil siga general*.²⁸ Els mons possibles són, per a Armstrong, conjuncions d'estats de coses atòmics possibles (1989, 47-8).²⁹

El combinatorialisme d'Armstrong és efectivista en el sentit que tot el que existeix ho fa efectivament. Però no identifica els seus estats de coses i mons merament possibles amb entitats efectivament existents. Així, els estats de coses i mons merament possibles no existeixen efectivament i, per tant, atès l'efectivisme d'Armstrong, no existeixen en absolut (ARMSTRONG 1989, 49).

En creure que els mons possibles no existeixen, Armstrong és una mena de ficcionalista sobre els mons possibles, i així es qualifica ell mateix (1989, 49). Però si hom creu que els mons possibles no existeixen i, per tant, és ficcionalista sobre els mons possibles en aquest sentit, hom pot també ser ficcionalista sobre els mons possibles en un sentit diferent: a saber, en el sentit de l'anomenat *ficcionalisme modal*. Segons el

alguns dubtes pel que fa als mètodes de l'Exemple i al Negatiu", s'hauria de dir que els mons, tal com ell els entén, són concrets (1986A, 86).

²⁶ Rodríguez-Pereyra (2004) proposa una concepció realista modal alternativa dels mons possibles com a sumes o col·leccions de conjunts purs (entre altres coses). Si els mons possibles són això, sembla que no poden ser concrets, o almenys no purament concrets.

²⁷ Aquests són estats de coses atòmics de *primer ordre*. Els estats de coses d'ordre superior poden reunir més d'un universal. Armstrong admet estats de coses d'ordre superior.

²⁸ Però hi ha una excepció al combinatorialisme d'Armstrong. Estrictament parlant, no tots els estats de coses possibles són combinacions d'elements del món efectiu. Alguns d'ells impliquen particulars *aliens*, això és, particulars que no existeixen en el món efectiu (1989, 58). Armstrong rebutja, tanmateix, els universals *aliens* (1989, 55). Per tant, cap estat de coses possible pot implicar universals no presents en el món efectiu.

²⁹ Amb un parell de condicions més: que la conjunció en qüestió siga una *totalitat* d'estats de coses atòmics i que per a cada particular que aparega en una conjunció d'estats de coses que siga un món possible hi haja almenys un estat de coses en aquesta conjunció on el particular es combine amb un universal monàdic. Vegeu Armstrong (1989, 47-8).

ficcionalisme modal, les oracions amb una quantificació aparent sobre els mons possibles han d'entendre's en termes de quantificació dins de l'abast d'un prefix de ficció (ROSEN 1990, 332). Siga *MP* una teoria que postula mons possibles, "segons *MP*" és llavors un prefix de ficció.³⁰ Així, el ficcionalista modal afirma que quan ell diu "Hi ha un món possible on hi ha cignes blaus" el que està dient realment és que segons *MP* hi ha un món on hi ha cignes blaus (ROSEN 1990, 332). Però, atès que la quantificació dins d'un prefix de ficció no compromet existencialment, el ficcionalista modal pot dir coses com "Ja que hi podria haver hagut cignes blaus, hi ha un món possible on hi ha cignes blaus" sense comprometre's amb els mons possibles.³¹

Ara, des d'un punt de vista nominalista, l'adopció del ficcionalisme modal ha d'anar unida a alguna mena de concepció acceptable des del punt de vista nominalista de les ficcions, o de les teories, o de les representacions en general. Perquè acceptar quelcom com 'Segons *MP* hi ha mons on hi ha cignes blaus' sembla comprometre'ns amb *MP*, i *MP* és una teoria, i així sembla que hom es compromet amb les teories. Però les teories semblen ser objectes abstractes. Per tant, el ficcionalista nominalista necessita una explicació nominalista de les teories. Si, per exemple, les teories són conjunts de proposicions, una explicació nominalista dels conjunts i de les proposicions funcionaria com a explicació nominalista de les teories.³²

³⁰ Encara que duga el nom de "prefix de ficció" [*story prefix*], no per això allò que es menciona dins del prefix ha de ser una obra de ficció: pot ser qualsevol representació, vertadera o falsa (ROSEN 1990, 331). Per tant, pot ser una teoria filosòfica que postule l'existència de mons possibles.

³¹ Evidentment, el ficcionalisme modal és una opció no sols per a aquells que creuen que els mons possibles no existeixen, sinó també per a aquells que simplement no creuen que existesquen.

³² Però el ficcionalista modal no té perquè ser un nominalista sobre els objectes abstractes en general i, per tant, no ha de preocupar-se de si les teories són abstractes o concretes.

BIBLIOGRAFIA

- ALSTON, W. 1958, "Ontological Commitments", *Philosophical Studies*, 9: 8-17.
- ADAMS, R. M. 1974, "Theories of Actuality", *Noûs*, 8: 211-31.
- ARMSTRONG, D. M. 1978, *Universals and Scientific Realism*, vols. I-II, Cambridge: Cambridge University Press.
- ARMSTRONG, D. M. 1986, "In defence of structural universals", *Australasian Journal of Philosophy*, 64: 85-8.
- ARMSTRONG, D. M. 1989, *A Combinatorial Theory of Possibility*, Cambridge: Cambridge University Press.
- ARMSTRONG, D. M. 1997, *A World of States of Affairs*, Cambridge: Cambridge University Press.
- BALAGUER, M. 1998, "Attitudes Without Propositions", *Philosophy and Phenomenological Research*, 58: 805-26.
- BALAGUER, M. 2004, "Platonism in Metaphysics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2004 Edition), Edward N. ZALTA (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/sum2004/entries/platonism/>>
- BEALER, G. 2006, "Universals and the Defense of *Ante Rem* Realism", en *Universals, Concepts and Qualities. New Essays on the Meaning of Predicates*, P. F. STRAWSON i A. CHAKRABARTI (eds), Ashgate: Aldershot and Burlington, 225-38.
- BENACERRAF, P. 1973, "Mathematical Truth", *The Journal of Philosophy*, 70: 661-79.
- BRADLEY, F. H. 1893, *Appearance and Reality*, Oxford: Oxford University Press.
- BURGESS, J. i ROSEN, G. 1997, *A Subject with no Object*, Oxford: Oxford University Press.
- CAMPBELL, K. 1990, *Abstract Particulars*, Oxford/Cambridge, MA: Basil Blackwell.
- CRESSWELL, M. 1972, "The World is Everything That is the Case", *Australasian Journal of Philosophy*, 50: 1-13; números de pàgina de la reedició en LOUX, M. (1976).
- DALY, C. 1997, "Tropes", en *Properties*, D. H. MELLOR i A. OLIVER (eds.), Oxford: Oxford University Press, 140-59.
- DEVITT, M. 1980, "'Ostrich Nominalism' or 'Mirage Realism'?", *Pacific Philosophical Quarterly*, 61: 433-9; números de pàgina de la reedició en MELLOR, D. H. i OLIVER, A. (eds.) 1997.
- DUMMETT, M. 1973, *Frege. Philosophy of Language*, Londres: Duckworth.
- FIELD, H. 1980, *Science Without Numbers: A Defence of Nominalism*, Oxford: Basil Blackwell.
- FIELD, H. 1989, *Realism, Mathematics & Modality*, Oxford: Basil Blackwell.
- FORREST, P. 1986A, "Ways Worlds Could Be", *Australasian Journal of Philosophy*, 64: 15-24.
- FORREST, P. 1986B, "Neither Magic nor Mereology", *Australasian Journal of Philosophy*, 64: 89-91.
- GOODMAN, N. 1972, "A World of Individuals", en *Problems and Projects*, Indianapolis/ Nova York: The Bobbs-Merrill Company, Inc., 155-72.

- GOODMAN, N. 1986, "Nominalisms", en *The Philosophy of W. V. Quine*, L. E. HAHN i P. A. SCHILPP (eds.), La Salle, Illinois: Open Court, 159-61.
- GOODMAN, N. i QUINE, W. V. O. 1947, "Steps Toward a Constructive Nominalism", *The Journal of Symbolic Logic*, 12: 105-22.
- HALE, B. 1987, *Abstract Objects*, Oxford/Nova York: Basil Blackwell.
- KEINÄNEN, M. 2005, *Trope Theories and the Problem of Universals*, Helsinki: University of Helsinki Press.
- LEWIS, D. 1983, "New Work for a Theory of Universals", *Australasian Journal of Philosophy*, 61: 343-77.
- LEWIS, D. 1986A, *On the Plurality of Worlds*, Oxford: Blackwell.
- LEWIS, D. 1986B, "Against Structured Universals", *Australasian Journal of Philosophy*, 64: 25-46.
- LINSKY, B. i ZALTA, E. 1994, "In Defense of the Simplest Quantified Modal Logic", *Philosophical Perspectives*, 8: 431-58.
- LOUX, M. 1976, *The Possible and the Actual*, Ithaca/Londres: Cornell University Press.
- LOUX, M. 1998, *Metaphysics. Contemporary Introduction*, Londres/Nova York: Routledge.
- LOWE, E. J. 1995, "The Metaphysics of Abstract Objects", *The Journal of Philosophy*, 92: 509-24.
- MADDY, P. 1990, *Realism in Mathematics*, Oxford: Clarendon Press.
- MAURIN, A.-S. 2002, *If Tropes*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- MELLOR, D. H. i OLIVER, A. (eds.) 1997, *Properties*, Oxford: Oxford University Press.
- PLANTINGA, A. 1974, *The Nature of Necessity*, Oxford: Oxford University Press.
- PLANTINGA, A. 2003A, "Actualism and Possible Worlds", en *Essays in the Metaphysics of Modality*, editat per Matthew DAVIDSON, Oxford: Oxford University Press, 103-21.
- PLANTINGA, A. 2003B, "Two Concepts of Modality: Modal Realism and Modal Reductionism", en *Essays in the Metaphysics of Modality*, editat per Matthew DAVIDSON, Oxford: Oxford University Press, 192-228.
- QUINE, W. V. O. 1947, "On Universals", *The Journal of Symbolic Logic*, 12: 74-84.
- QUINE, W. V. O. 1960, *Word and Object*, Cambridge, MA: The M.I.T. Press.
- QUINE, W. V. O. 1964, "On What There Is", en *From a Logical Point of View*, segona edició revisada, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1-19.
- QUINE, W. V. O. 1969, "Propositional Objects", en *Ontological Relativity and Other Essays*, Nova York: Columbia University Press, 139-60.
- QUINE, W. V. O. 1981, "Things and Their Place in Theories", en *Theories and Things*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1-23.
- RAMSEY, F. P. 1925, "Universals", *Mind*, 34: 401-17.
- RODRÍGUEZ-PEREYRA, G. 2002, *Resemblance Nominalism. A solution to the problem of universals*, Oxford: Clarendon Press.
- RODRÍGUEZ-PEREYRA, G. 2004, "Modal Realism and Metaphysical Nihilism", *Mind*, 113: 683-704.
- ROSEN, G. 1990, "Modal Fictionalism", *Mind*, 99: 327-54.

- ROSEN, G. 2001, "Abstract Objects", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2006 Edition), Edward N. ZALTA (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2006/entries/abstract-objects/>>
- RUSSELL, B. 1912, *The Problems of Philosophy*, Londres: Oxford University Press.
- SCHEFFLER, I. 1954, "An inscriptional approach to indirect quotation", *Analysis*, 14: 83-90.
- SCHEFFLER, I. 1958, "Inscriptionalism and indirect quotation", *Analysis*, 19: 12-8.
- STALNAKER, R. 1987, *Inquiry*, Cambridge, MA/Londres: The MIT Press.
- STALNAKER, R. 2003, *Ways a World Might Be*, Oxford: Clarendon Press.
- WILLIAMS, D. C. 1953, "On the Elements of Being: I", *Review of Metaphysics*, 7: 3-18.
- ZALTA, E. 1983, *Abstract Objects*, Dordrecht/Boston/Lancaster: D. Reidel Publishing Company.